

Оздоровчо-спортивна робота в підготовці вчителів початкових класів

Рівненський державний гуманітарний університет (м. Рівне)

Постановка наукової проблеми та її значення. Аналіз досліджень цієї проблеми. Завдання побудови демократичного суспільства з високорозвиненою економікою, духовне відродження українського народу об'єктивно зумовлюють потребу в розвитку національної освіти, спроможної забезпечити сучасні навчальні заклади професійно компетентними, інтелігентними, соціально зрілими вчителями, які відчують значущість своєї діяльності та відповідальність за здоров'я дітей.

Інтенсифікація й ускладнення процесу навчання в школі вимагає від учнів значних психічних напружень і фізичних зусиль. За останні роки загострилася проблема збереження здоров'я дітей [5]. У наукових дослідженнях відзначено зниження рівня фізичної підготовленості учнів, їхнього здоров'я та працездатності [5; 6].

Однією з основних причин негативних змін стану здоров'я й фізичної підготовленості дітей науковці вважають різке зменшення рухової активності учнів [2].

Критична ситуація зі станом здоров'я та необхідність підвищення рухової активності дітей зумовлюють особливу значущість професійної діяльності вчителя в початковій школі, його майстерності в проведенні оздоровчо-спортивної роботи, адже в контексті розв'язання оздоровчих завдань фахівець, котрий працює з молодшими школярами, виконує головну роль в організації активної рухової діяльності протягом навчального дня, формує мотиви, виховує звичку до систематичних занять фізичними вправами, здійснює зв'язок із сім'єю, спрямовує й контролює самостійну діяльність дітей, проводить навчальну та позакласну роботу. Про це свідчать наукові роботи (В. І. Бабич, Л. В. Волков, Л. П. Сущенко) [1; 2; 7], у яких досліджено зміст професійної діяльності вчителя початкової школи.

Завдання дослідження – обґрунтувати структуру підготовки майбутніх учителів до оздоровчо-спортивної роботи.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Статистичні дані, що характеризують стан здоров'я дітей, їхню фізичну підготовку, свідчать про наявність тенденції за останні 10 років до погіршення цих показників [8].

Зниження рівня фізичної підготовленості учнів, їхнього здоров'я, працездатності відзначено в наукових дослідженнях І. І. Вовченко, А. Дубенчука, О. Качерова, І. Козетова, І. Кучерова, А. Приходько, на засіданні круглого столу «Фізичне виховання шкільної України». Як відзначають учені [5; 6; 10], фізичний стан нації перетнув критичну межу й щороку погіршується. Спеціалісти свідчать, що з тисячі новонароджених 25 мають серйозні вади, що загрожують їхньому нормальному розвитку та життєдіяльності. Дослідники акцентують увагу на тому, що 90 % дітей і студентів нашої країни мають відхилення в стані здоров'я, 50 % характеризуються незадовільним станом фізичної підготовленості. Дослідження В. Шаповалова показує, що з високим рівнем фізичного здоров'я в Україні виявлено 1,4 % школярів, вищим за середній – 10,1 %, середнім – 30 % дітей, нижчим за середній – 30,6 %, низьким – 21,9 % учнів. Такі дані дають підставу стверджувати, що понад половина дітей має низький і нижчий за середній рівень фізичного здоров'я [8].

У реалізації програм, спрямованих на зміцнення здоров'я та підвищення фізичної підготовленості дітей, головну увагу варто приділити учням початкової школи. За свідченням спеціалістів (В. П. Неділько, Т. М. Камінська, С. А. Руденко, Л. П. Пінчук) [5; 6; 11], фізіологічні зміни дитячого організму в поєднанні з новими соціальними вимогами призводять до напруженої діяльності адаптаційних систем, діти молодшого шкільного віку швидко відчують утому, часто хворіють на простудні захворювання, інфекційні хвороби. У дітей порушується сон, погіршуються пам'ять, увага, постава, зір, знижується розумова працездатність. Становлять інтерес такі дані: у 16,7 % учнів постійне напруження психоемоційної сфери на початку навчання супроводжуються розвитком невротичних станів [9]. На думку О. Федик, малоефективна організація й недостатньо продумана методика викладання фізичного виховання в школі призвели до того, що 15 % школярів перших класів уже мають відхилення в стані здоров'я. Н. Прокопенко, Є. Семенова відзначають у дітей серйозні захворювання опорно-рухового апарату, імунної системи, шлунково-кишкового тракту, серцево-судинної системи. Учені І. А. Тюх, М. С. Яцула, С. Л. Няньковський [8; 11] зазначають, що 1/3 шко-

лярів має порушення зору, лише 1/5 учнів зберегли правильну поставу. Узагальнюючи вищенаведені дані, можна констатувати, що дітей молодшого шкільного віку без відхилень у фізичному й психічному розвитку дуже мало. Важливо підкреслити, що відбуваються негативні зміни під час інтенсивного розвитку та формування всіх систем організму людини.

Погіршення нормального фізичного розвитку дітей відзначала Р. Поташнюк. Використовуючи інтегральний показник, вона довела, що менше ніж половина (44,1 %) молодших школярів за станом здоров'я можуть відвідувати основну медичну групу й виконувати повне фізичне навантаження, 42,7 % учнів належать до підготовчої та 13,1 % – до спеціальної груп. Зростає кількість захворювань опорно-рухового апарату, серцево-судинної системи дітей.

Загострення проблеми здоров'я, фізичного розвитку, працездатності учнів і молоді, на думку Л. В. Волкова [2], має такі причини :

- недостатній обсяг рухової активності дітей;
- знецінення соціального престижу здоров'я, фізичної культури й спорту;
- відставання від сучасних вимог усіх ланок підготовки фізкультурних кадрів;
- недооцінка в навчальних закладах соціальної, оздоровчої та виховної ролі фізичної культури й спорту;
- залишковий принцип фінансування.

На сучасному етапі розвитку суспільства ми стоїмо перед фактом кризи національної системи фізичного виховання, яка не відповідає вимогам і міжнародним стандартам фізичної підготовленості людини. Застарілі форми та методи викладання не лише призводять дітей до нервово-психічних перевантажень, а й обмежують творчий розвиток учнів, нівелюють їхню індивідуальність, необгрунтовано використовують далеко не безмежні ресурси організму. Система освіти, яка існувала в країні, передбачала здебільшого інтенсивну експлуатацію здоров'я учнів. Це все зумовлює необхідність внесення науково обгрунтованих коректив у сучасну систему фізичного виховання. Зокрема, це стосується підготовки майбутніх учителів початкових класів.

У психолого-педагогічній літературі проблема професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів має багатоаспектне теоретичне висвітлення. Концептуальні засади підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання й спорту висвітлено в багатьох працях вітчизняних науковців Е. С. Вільчковського, В. І. Завацького, Л. П. Сущенко, А. В. Цюся, Б. М. Шияна. Можна погодитися з А. Борисенко, що виконання завдань фізичного виховання в початковій школі можливе лише за умови використання різноманітних форм роботи. Відповідно до вимог сучасності, складовою частиною здоров'язберігальної освіти є оздоровчо-спортивна діяльність, яка вважається обов'язковим шкільним компонентом (рис. 1).

Ураховуючи сучасні вимоги, що ставляться до вчителів початкових класів, їхня професійна підготовка повинна будуватися таким чином, щоб істотно підвищити якість освіти. Нині оздоровчо-спортивна робота в загальноосвітніх закладах мусить передбачати активне застосування найбільш сприятливих оздоровчих технологій, спрямованих на вироблення в учнів навичок здорового способу життя та міцного здоров'я. Неабияке значення в підвищенні рівня професійної готовності майбутніх учителів початкових класів до збереження й зміцнення здоров'я школярів під час занять відіграють спортивно-педагогічні дисципліни. Для того, щоб оптимально застосовувати оздоровчі технології на заняттях у школі та в позакласній діяльності, дуже важливо, щоб студенти під час навчання у ВНЗ оволодівали не тільки теоретичними знаннями щодо їх використання, а й самі засвоювали їх на практиці й вивчали методики застосування. На початковому етапі підготовки студентів передбачено розв'язання таких завдань:

- сприяти формуванню в студентів розуміння значущості здоров'я для людини, усвідомлення актуальності формування культури здоров'я особистості на сучасному етапі розвитку суспільства;
- закласти основи дбайливого ставлення студентів до свого здоров'я й здоров'я оточуючих як найвищої цінності;
- розвивати в студентів розуміння здоров'я в єдності духовного, психічного, фізичного й соціального аспектів;
- сприяти усуненню в майбутніх учителів фізичного виховання шкідливих звичок і задатків неадекватного поведіння, розвитку емоційної нестійкості, а також спрямовувати зусилля на духовно-моральне виховання студентів;
- сформуванню початкове уявлення про майбутню професію в контексті формування культури здоров'я школярів;
- сприяти формуванню інтересу до вивчення й підвищення власної культури здоров'я.

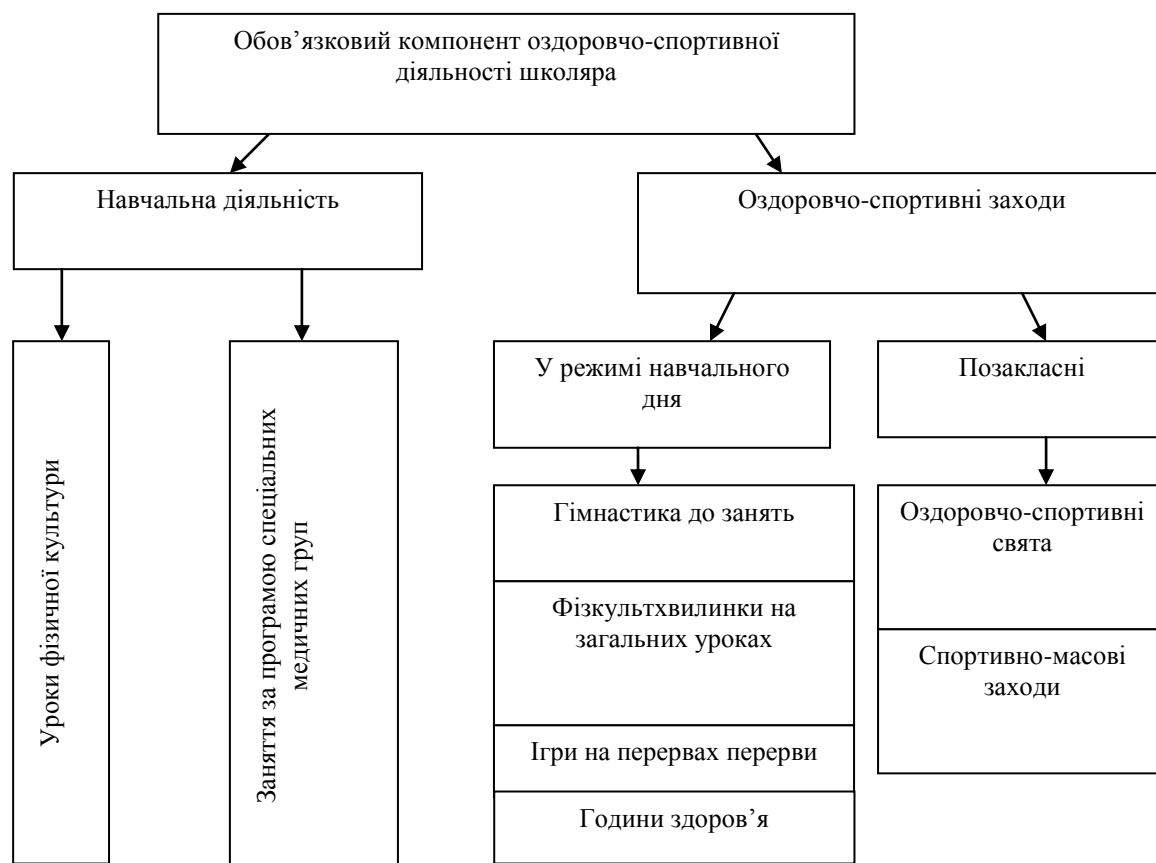

Рис. 1. Структура обов'язкового компонента оздоровчо-спортивної діяльності школяра

Водночас у підготовці майбутніх учителів початкових класів до оздоровчо-спортивної роботи з учнями існує низка суперечностей, які стосуються, зокрема, невідповідності між вимогами суспільства до підготовки педагогів як координаторів здоров'язберігальної освіти й недостатнім осмисленням та узагальненням цього процесу в педагогічній науці; між масовістю підготовки майбутніх учителів й індивідуально-творчим характером їхньої професійної діяльності; між орієнтацією на нові моделі навчально-виховного процесу у вищій школі та традиційним змістом, формами й методами підготовки майбутніх учителів.

Висновки й перспективи подальших досліджень. Узагальнюючи вищенаведене, можна констатувати, що реалізувати програму оздоровлення нації може лише вчитель високоосвічений, інтелектуально розвинений, професійно компетентний, із творчим підходом, який відчуває значущість своєї діяльності, відповідальність за здоров'я дітей і потребу в самовдосконаленні. Необхідність розв'язання цих суперечностей потребує переосмислення нами мети, змісту й завдань підготовки майбутніх учителів початкових класів до оздоровчо-спортивної роботи з молодшими школярами у вищих навчальних закладах України відповідно до вимог сучасної освіти.

Джерела та література

1. Бабич В. І. Підготовка майбутніх учителів фізичного виховання до формування культури здоров'я школярів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Бабич В'ячеслав Іванович ; Луганський нац. пед. ун-т ім. Тараса Шевченка. – Луганськ, 2006. – 321 с.
2. Волков Л. В. Спортивна підготовка молодших школярів : [навч. посіб.] / Л. В. Волков. – К. : Освіта України, 2010. – 390 с.
3. Іванова Л. І. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-оздоровчої роботи з учнями загальноосвітніх навчальних закладів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Л. І. Іванова ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – К., 2007. – 22 с.
4. Іваськів Б. К. Сучасний погляд на індивідуалізацію фізичного виховання школярів / Б. К. Іваськів, М. В. Божик, О. С. Сабіров // Слобожанський науково-спортивний вісник : [наук.-теорет. журн.]. – Х. : ХДАФК, 2006. – Вип. 10. – С. 57–58.
5. Неділько В. П. Стан фізичного здоров'я дітей шкільного віку та шляхи його підвищення / В. П. Неділько, Т. М. Камінська, С. А. Руденко, Л. П. Пінчук // Перинатологія і педіатрія. – 2009. – № 2. – С. 72–74.

6. Сисоєнко Н. Медико-гігієнічні проблеми збереження здоров'я дітей / Н. Сисоєнко // Шестирічки в школі – К. : Ред. загальнопедагогічних газ., 2004. – С. 35–36.
7. Сущенко Л. П. Професійна підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту (теоретико-методологічний аспект) : монографія / Л. П. Сущенко. – Запоріжжя : Запоріж. держ. ун-т, 2003. – 442 с.
8. Тюх І. А. Факторний аналіз параметрів фізичного здоров'я дітей молодшого шкільного віку / І. А. Тюх // Молода спортивна наука України : зб. наук. ст. з галузі фіз. культури та спорту. – Львів : ЛДДФК, 2007. – С. 44.
9. Федик О. Вплив змістовно-динамічних характеристик мотиваційної сфери студента факультету фізичного виховання на його професійне становлення / І. Тюх // Молода спортивна наука України : зб. наук. пр. в галузі фіз. культ. і спорту. – Львів : НВФ «Українські технології», 2003. – Т. 2. – С. 112–117.
10. Шиян Б. М. Теорія і методика фізичного виховання школярів : в 2-х ч. : [навч. посіб.]. – Тернопіль : [б. в.], 2001.
11. Яцула М. С. Синдром шкільної дизадаптації: актуальність проблеми в першокласників / М. С. Яцула, С. Л. Няньковський // Педіатрія, акушерство та гінекологія. – 2008. – № 1 (425). – С. 17–19.

Анотації

Предмет дослідження статті – технологія формування професійної готовності майбутніх учителів до ведення оздоровчо-спортивної роботи з молодшими школярами. Висвітлено критичну ситуацію зі станом здоров'я молодших школярів, необхідність підвищення їхньої рухової активності та внесення науково обґрунтованих коректив у сучасну систему фізичного виховання. Зокрема, це стосується підготовки майбутніх учителів початкових класів до організації оздоровчо-спортивної роботи з учнями.

Ключові слова: оздоровчо-спортивна робота, учителі початкових класів, здоров'я, молодші школярі.

Ирина Давидюк. Оздоровительно-спортивная работа в подготовке учителей начальных классов.

Предмет исследования статьи – технология формирования профессиональной готовности будущих учителей к ведению оздоровительно-спортивной работы с младшими школьниками. Освещается критическая ситуация с состоянием здоровья младших школьников, необходимость повышения их двигательной активности и внесения научно обоснованных коррективов в действующую систему физического воспитания. В частности, это касается подготовки будущих учителей начальных классов к организации оздоровительно-спортивной работы с учащимися.

Ключевые слова: оздоровительно-спортивная работа, учителя начальной школы, здоровье, младшие школьники.

Iryna Davydyuk. HealthImproving and Sports Activities in Preparation of Teachers Of Elementary Classes. *Object of the study of thi article is technology of formation of professional readiness of future teachers to leading health-improvement and sports work with junior pupils. The article highlights the critical situation with the health condition of junior pupils. The necessity of increasing of their motor activity and making scientifically based changes into the acting system of physical education, in particular, this concerns preparation of future teachers of elementary classes for organization of health improving and sports work with pupils.*

Key words: health improving and sports work, primary school teachers, health, junior students.